

RECENZJA DOROBKU NAUKOWEGO
W PODSTĘPOWANIU HABILITACYJNYM

dr hab. Remigiusz Kijak, prof. ucz

Warszawa/Kraków 30.04.2020 rok

*Wydział Pedagogiczny
Uniwersytet Warszawski*

*Instytut Pedagogiki
Uniwersytet Rzeszowski
Profesor uczelni*

Recenzja i ocena
dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym
dr Moniki Izabeli Dąbkowskiej

Recenzję przygotowano na podstawie załączonej dokumentacji ze szczególnym uwzględnieniem wskazanego zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.) dorobku na który składa się dzieło pod tytułem

„Wykorzystanie seksualne dziewcząt z niepełnosprawnością intelektualną”

~

Recenzję przygotowano na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2016 r. poz. 882 i 1311), a także zgodnie z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. (Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2018 r. poz. 1669, zwanej dalej ustawą).

*

Sylwetka naukowa i uwagi wstępne

Pani Monika Izabela Dąbkowska (nie będę posługiwał się w dalszej części recenzji drugim imieniem Pani doktor) jest magistram pedagogiki. Stopień zawodowy magistry uzyskała 17 lat temu na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Specjalność pedagogiczna – oligofrenopedagogika oraz pedagogika opiekuńczo-wychowawcza. Tytuł zawodowy magistry uzyskała na podstawie pracy „Zaburzenia w odżywianiu się a dyspozycje

emocjonalne u młodzieży licealnej”, napisanej pod kierunkiem dr hab. Henryka Gasiuła, prof. UKSW. Recenzentem był dr hab. Kazimierz Kotlarski.

Pani Dąbkowska ukończyła również na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu tytuł zawodowy magistry w zakresie psychologii, specjalizacja: psychologia kliniczna i psychologia sądowa, na podstawie pracy magisterskiej pt. „Struktura rodziny a wyposażenie domu i otoczenia w zabawki stymulujące rozwój małych dzieci”, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Anny I. Brzezińskiej. Recenzentem była prof. dr hab. Elżbieta Hornowska.

Habilitantka informuje w autoreferacie, iż jest seksuologką kliniczną. Na stronie Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego, którego sam jestem członkiem, nie widnieje taka rekomendacja (<http://pts-seksuologia.pl/sites/strona/79/seksuolodzy-kliniczni-rekomendowani-przez-pts>). Ukończenie studiów podyplomowych, nie upoważnia do formułowania takich wniosków „2013 r. - Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Sopocie, tytuł seksuologa klinicznego na podstawie zakończonych egzaminem studiów podyplomowych” (autorefer. MD, s. 1). Nadmienię, iż prace zarówno magisterska jak i doktorska nie były związane tematycznie z obszarem w którym Habilitantka próbuje uzyskać stopień naukowy doktora habilitowanego.

W 2007 roku uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, na podstawie rozprawy doktorskiej pt.: „Styl atrybucji oraz funkcjonowanie społeczne adolescentów z zespołem nadpobudliwości z zaburzeniami koncentracji uwagi (ADHD)”, napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Ryszarda Borowicza. Recenzentami rozprawy byli prof. zw. dr hab. Stanisław Kowalik oraz prof. zw. dr hab. Marzenna Zaorska. Stopień doktora uzyskała na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu na Wydziale Nauk Humanistycznych.

Prowadzę od wielu lat badania intymności i seksualności osób niepełnosprawnych intelektualnie. Doskonale wiem, iż prowadzenie badań w obszarze tak szczególnym jakim jest życie prywatne osób z niepełnosprawnością, jest ogromnie angażujące czasowo i emocjonalnie, metodologicznie trudne, moralnie i etycznie skomplikowane. Tematyka wymaga czasu, osobistego zaangażowanie, metodologicznego poświęcenia. Nie da się tych badań prowadzić nagle, mając niewiele czasu. Podjęcie się tej tematyki jest odpowiedzialne badawczo i naukowo i powinno za każdym razem być poprzedzone wieloma latami obserwacji tematu. Popularyzowania wiedzy, osvajania się z tak trudną, niejednokrotnie kontrowersyjną tematyką.

Pani doktor Dąbkowska na badanie seksualności poświęciła kilka ostatnich lat. Jej ostatnie prace od roku 2013 dotyczą tego tematu. Jest to więc krótki odcinek czasu poświęcony badaniu tego trudnego zagadnienia. Nie wszystkie projekty naukowe dotyczące problematyki seksualności osób niepełnosprawnych, które przedstawiła Pani doktor Dąbkowska do oceny, są dobre. Mam pewne wątpliwości zarówno do interpretacji wyników i wyboru tematów. Niestety mam wrażenie że umiejętności praktyczne Pani doktor Dąbkowskiej i wiedza wyniesiona z kliniki w pracy z pacjentami przeważają w interpretacji wyników, niekiedy wkradając się w nadinterpretowanie wyników. Pani doktor jest edukatorem seksualnym, także terapeutą również rekomendowana jest przez sąd jako biegła sądowa, jednak nie zawsze takie umiejętności są gwarantem do bycia wnikliwym w analizie kwestii tak delikatnych i intymnych.

Podkreślę, że zgłoszony przez Panią doktor obszar dotyczący funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi jest świetnie opisany – nie wiem dlaczego Kandydatka tego obszaru nie uczyniła wiodącym dla siebie. Ten obszar dociekań badawczych jest pogłębiony, spójny. Wyczuwam iż jest bliski Habilitantce jest z nim emocjonalnie i badawczo związana. Podobne refleksje mam do pracy dotyczących przemocy w perspektywie klinicznej (w tym książki habilitacyjnej dotyczącej właśnie przemocy). Niestety nie podzielam w pełni tej refleksji względem obszaru dotyczącego seksualności osób niepełnosprawnych. Choć zaznaczę wyraźnie, że przeprowadzone badanie wykorzystania seksualnego wśród dziewcząt niepełnosprawnych intelektualnie stopnia lekkiego jest unikatowe – niewiele bowiem podjęto do tej pory empirycznych prób analizy tego trudnego zagadnienia.

*

Pani Monika Dąbkowska swoją karierę naukową związała z dwoma ważnymi w Polsce ośrodkami badawczymi. Była adiunktem w Katedrze Pedagogiki Specjalnej na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, a od 2018 r. do chwili obecnej: pracuje na stanowisku adiunkta w Zakładzie Pedagogiki Specjalnej Instytutu Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Warto nadmienić iż Kandydatka do stopnia naukowego doktora habilitowanego przez rok pracowała jako nauczyciel języka niemieckiego w Szkole Podstawowej, jest także biegłą sądową w zakresie seksuologii przy Sądzie Okręgowym w Toruniu.

*

Kandydatka do stopnia doktora habilitowanego przedstawiła w wykazie osiągnięć iż do tej pory wypromowała 117 prac magisterskich i licencjackich. Recenzowała 304 prace dyplomowe.

Habilitantka pisze „realizuję od lat corocznie dwukrotność pensum dydaktycznego” (autoref. MD, s. 30) – trudno to zaliczyć jako osiągnięcie. Jest promotorem pomocniczym pracy doktorskiej z zakresu pedagogiki specjalnej związanej z tematyką ADHD – szkoda że nie opisano w autoreferacie dokładnie o jakie promotorstwo chodzi. Udział kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego w promowaniu nowej kadry jest niezmiernie ważnym zadaniem. Uznać można to zadanie Habilitantka wypełnia w sposób prawidłowy. Habilitantka jest członkinią Zespołu Pedagogiki Specjalnej funkcjonującego przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk w kadencji 2015 - 2019. Od 2016 roku jest także członkinią Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego. Nie jest to wymagane osiągnięcie, jednak warto wspomnieć iż Kandydatka uzyskała I miejsce w VIII edycji konkursu „Kultury i Edukacji” za najlepszą książkę podejmującą problematykę kultury, społeczeństwa i edukacji.

**

Formalna ocena dorobku naukowego, popularyzującego naukę i pracy dydaktycznej

Po zapoznaniu się przedłożoną dokumentacją oraz dorobkiem naukowym dr Moniki Dąbkowskiej mogę określić dorobek Kandydatki w **warstwie formalnej** jako poprawnie przygotowany.

*

Można ocenić, że **ilościowo** jest to dorobek odpowiedni, wliczając w to zaangażowanie organizacyjne i ukończone szkolenia i kursy podwyższające kompetencje w warstwie ilościowej jest dostateczny. Podejmuję decyzję o jego ocenę pod kątem awansu naukowego.

*

W warstwie **jakościowej**, dorobek niestety nie jest równy, ma zarówno mocne strony (obszar dotyczący funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi) jak i słabsze (m.in. niewielka ilość cytowań w referencyjnych bazach, niewielkie zaangażowanie w pozyskiwanie grantów naukowych, obszar seksualność osób niepełnosprawnych intelektualnie). Niestety nie podzielam entuzjazmu Habilitantki która pisze w autoreferacie „widoczne też jest w mojej aktywności stopniowe ogniskowanie się głównie wokół seksualności osób z niepełnosprawnością intelektualną” (autoref. MD, s. 31). Podejmuję ocenę wszystkich wyróżnionych obszarów.

*

Habilitantka w wykazie dokumentów do oceny wskazuje łącznie 59 publikacji (po doktoracie 48), w tym: 3 monografie naukowe, 2 monografię pod redakcją (1 współautorska), 14 artykułów naukowych w czasopiśmie, 12 rozdziałów w monografiach i 18 artykułów w materiałach pokonferencyjnych.

Niestety brakuje publikacji w języku kongresowym w znaczących czasopiśmie naukowych. Pojawia się kilka publikacji w języku angielskim publikowanych m.in. w Journal of Neural Transmission czy European Psychiatry. Na 48 prac opublikowanych po doktoracie i przedstawionych zarazem do oceny aż 23 zostały opublikowane wspólnie z doktorem Mirosławem Dąbkowskim. Wkład w powstanie tych dzieł wynosił minimum 50%. Łączna ilość punktów za publikacje według Habilitantki to 257.

Niewiele wiem również o ilości cytowań, są wszakże podane cytowanie w bazie google scholar (12 cytowań), nie ma wskazania do cytowań w bazach Web of Science Core Collection. Nie ma w dorobku prac wysoko indeksowanych z baz Journal Citation Reports (JCR). Nie wykazano liczby cytowań (bez autocytowań) w jednej z dwóch referencyjnych baz danych: Scopus lub WoS czy z listy European Reference Index for Humanities (ERIH).. Brak podania wskaźnika H w bazie Scopus – jest jedynie wskaźnik H w google scholar – 2. Wiele załączonych do dorobku prac ma charakter jedynie popularyzatorski.

*

W ocenianym okresie, po doktoracie Habilitantka brała udział jako ekspert, wykonawca i/lub kierownik w 1 projekcie naukowo – badawczym DAPHNE III „Awareness raising and prevention on bullying among students: development and implementation of a school based training program for teachers”.

Warto odnotować, iż Habilitantka uczestniczyła w Projekcie MNiSW „Adaptacja narzędzi do diagnozy jakości otoczenia fizycznego i społecznego dzieci w wieku od 6. do 36. miesiąca życia” – pod kierownictwem prof. dr hab. E. Hornowskiej i prof. dr hab. A. I. Brzezińskiej, prowadzonym przez Zespół z Instytutu Psychologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza.

Habilitantka nie podejmowała się aplikowania o granty badawcze z innych źródeł typu NCN, NCBiR.

*

Habilitantka uczestniczyła w wielu konferencjach naukowych. Wykaz został przygotowany przez Habilitantkę od roku 1999 obejmuje on wszystkie wystąpienia autorki, zarówno konferencje międzynarodowe jak i odczyty podczas warsztatów prowadzonych w

Polsce. Udziały po doktoracie to 14 międzynarodowych konferencji naukowych odbywających się zagranicą o różnym charakterze i zróżnicowanej wadze. Niestety nie ma publikacji w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych (w kategorii A CORE)

Mobilność międzynarodowa Habilitantki nie uwzględnia, żadnego wyjazdu naukowego, który mógłby zostać zaliczony jako staż badawczy, czyli co najmniej miesięczny pobyt za granicą na uczelni lub w instytucie badawczym indeksowanym jednocześnie w bazach rankingowych QS, THE, ARWU na miejscach 1-500. Przedstawione do oceny wyjazdy mają charakter studyjny. Habilitantka zrealizowała 7 dniowy wyjazd w ramach Erasmus plus (Individual Teaching Programme for Teaching Staff Mobility) w 2020 roku do Portugalii.

* * *

Merytoryczna ocena dorobku naukowego

Habilitantka w autoreferacie i załączonych materiałach przedstawia podstawowe dzieła, które stanowią przedmiot ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego, jak i dorobek naukowy przed uzyskaniem stopnia doktora.

Odniosę się jedynie do oceny głównego dzieła – „Wykorzystanie seksualne dziewcząt z niepełnosprawnością intelektualną” oraz osiągnięć naukowych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. Całkowicie pominię dorobek przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora.

Habilitantka do oceny wytypowała 28 artykułów naukowych Zróżnicowana jest ich wartość naukowa, dwa to artykuły popularyzujące wiedzę zamieszczone w czasopiśmie Terapia Specjalna które nie jest czasopismem naukowym.

Polecam Habilitantce zapoznanie się z artykułem profesora Amadeusza Krause – jak dla mnie – jednym z najważniejszych artykułów w pedagogice specjalnej „Budowanie wiedzy w pedagogice specjalnej”. Głównie po to aby krytyczniej spojrzeć na własne osiągnięcia naukowe. Autoreferat bowiem przepiętny jest mało istotnymi z punktu widzenia rozwoju dyscypliny informacjami, rozumiem, że ocena pod kątem awansu naukowego jest ważnym wydarzeniem dla każdego z nas, ale sugerowałbym ostudzenie subiektywnego entuzjazmu i zachwytu na temat własnych osiągnięć badawczych i pozostawienie oceny innym. Cytuję „zwróciłam też na to uwagę (jako prekursor w polskiej literaturze przedmiotu) w recenzji książki amerykańskich naukowców” (autoref. MD, s. 16) lub „zainteresowanie na konferencjach zagranicznych moim dorobkiem” (autoref. MD, s. 19) i wiele innych.

Jednak zapoznając się z większością prac Habilitantki wypracowałem sobie przekonanie, iż jest badaczką, która wyposażona jest w niezbędne narzędzia aby z powodzeniem prowadzić badania ilościowe. Badania są w większości przeprowadzone poprawnie. Habilitantka we własnych projektach uwzględnia szereg wskaźników, które poddaje eksploracji ilościowej. Badania epidemiologiczne, na szerszych populacjach są ważne i doceniam ich wartość.

*

We wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego Habilitantka jako osiągnięcie naukowe wskazuje monografię „Wykorzystanie seksualne dziewcząt z niepełnosprawnością intelektualną”. Osiągnięcie naukowe, przy wstępnym oglądzie stanowi logicznie ułożone i spójne pod względem merytorycznym opracowanie, a z ogólnej analizy wynika szeroka znajomość przedstawianej problematyki oraz duża umiejętność łączenia aspektów naukowych prowadzonych badań z ich praktyczną implementacją. Napiszę, iż praca habilitacyjna doktor Dąbkowskiej stanowi dojrzałe studium badawcze. Wpisuje się w nurt badań, trudnych, skomplikowanych i niejednoznacznych. Jest to ciekawa, choć trudna lektura. Ciekawa, gdyż jak już napisałem Habilitantka dobrze porusza się po niezwykle złożonym polu problemów, wikłających kwestie medyczne, etyczne, pedagogiczne, prawne, socjologiczne, socjalne, i in. – wszystkie, które w jakiś sposób dotyczą problemu wykorzystania seksualnego. Trudna - chyba właśnie głównie ze względu na owo dotykane ustawicznie piętno. Muszę przyznać, że sam we własnych działaniach naukowych i społecznych doświadczyłem, jak silnie stygmatyzowane są kwestie seksualności osób niepełnosprawnych intelektualnie. Cieszę się, że wreszcie temat wykorzystywania i przemocy seksualnej wobec osób niepełnosprawnych intelektualnie został podjęty. Nie podzielam entuzjazmu Pani doktor na temat jej osiągnięć w obszarze „seksualności osób niepełnosprawnych”, który nazywa dla siebie ważnym – za chwilę odniosę się dlaczego – ale odczuwam ogromną satysfakcję, że w gronie pedagogów specjalnych pojawia się badaczka podejmująca temat przemocy, w tym seksualnej – to bardzo uzupełnia istniejącą lukę. Dlatego Habilitantce należy się wielkie uznanie, za odważne podjęcie tematu, a do tego zrealizowanie go z taktem. Dwie dobre recenzje wydawnicze, świadczą o tym, iż praca została doceniona przez dwóch uznanych autorytetów na gruncie pedagogiki specjalnej.

Bardzo obszerny, rozdział metodologiczny pełni rolę szkicu, na którym nakreślone zostały podstawowe założenia badań empirycznych. Niewiele jest w Polsce badań dotyczących złożonych moralnie problemów – a ten projekt dotyczy właśnie dwóch tabu przemocy i seksualności. Mam uwagi co do sformułowanych hipotez. Uważam że powinny zostać wnikliwiej

opisane i poparte literaturą przedmiotową. Nie mam uwag do doboru narzędzi. Chciałbym odnieść się do jednak, być może nieistotnej, ale dla mnie niebywale ważnej kwestii. W poruszaniu spraw intymnych, delikatnych trudnych nie można wyobrazić sobie, że badane populacje – nawet jeżeli wymaga tego poprawność metodologiczna – będą duże – nie można po prostu spełnić tego kryterium. Cieszę się że Habilitantka nie siliła się na dobieranie „dzieci krzywdzonych – doświadczających przemocy” w uporczywy metodologicznie sposób, który doprowadziłby być może do ukazania problemu w większej skali – ale przecież nie takie było założenie aby ustalić całe spektrum i skalę przemocy. Trafnie Habilitantka wskazuje na ten fakt na stronie 121 odnosząc się do – swoją drogą niezbyt udanych - badań Nusret Soylu. Ten turecki badacz też natrafił na szereg trudności (dodatkowo kulturowych) w doborze „dużej” ilości osób do badań.

Teraz wyjaśnię swoją poprzednią myśl – otóż doceniam warsztat teoretyczny Habilitantki. Ciekawie opisany został podrozdział 1.1. Widać że Habilitantka zna problematykę seksualności odnosi się do nowej literatury, szkoda że nie do źródeł ale do interpretacji innych badaczy. Rozdział 1.2 również jest spójny i rzeczowy. Temat nadużyć seksualnych został omówiony rzeczowo. Podobnie rzecz ma się z podrozdziałem 1.3 i 1.4. niestety rozdział 1.5 jest słabszy. Tematyka seksualności osób niepełnosprawnych intelektualnie została potraktowana z uproszczeniem, a w niektórych miejscach Autorka wręcz powiela mity. Wymienię niektóre, na s. 85 (książka habilitacyjna „Wykorzystywanie...”) Habilitantka przytacza interpretację, która z płci jest bardziej narażona na wykorzystanie seksualne. Owszem istnieje pewna rozbieżność pomiędzy autorami, jednak większość badań wskazuje, że nie ma istotnych różnic jeżeli chodzi o płeć – traktowanej jako determinanta wykorzystywania – tak samo chłopcy jak i dziewczęta są narażone – czynnikiem istotnym nie jest płeć a stopień niepełnosprawności. Okazuje się, że dla sprawców płeć przestaje mieć znaczenie jeżeli wiedzą że ofiara nie ujawni przestępstwa z uwagi na jej trudności w komunikowaniu się, zapamiętywaniu, czy dość powszechnym posądzaniu osób niepełnosprawnych o konfabulowanie, itd.

Pracę Habilitacyjną pomimo uproszczeń w zakresie teorii dotyczącej seksualności osób niepełnosprawnych uznaję za wartościową i wnoszącą w obszar pedagogiki specjalnej nową wiedzę uzupełniającą istotnie istniejący stan badań. Upieram się jednak że Habilitantka ma znakomite wyczucie w zakresie przemocy i funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi, zaś seksualność osób niepełnosprawnych intelektualnie jest całkowicie odmiennym obszarem który habilitantka jedynie nieznacznie dotyka – to nie jest zarzut bardziej uświadomienie

Habilitantce w jakim obszarze wnosi ona nową jakość do pedagogiki specjalnej. Tą nową jakością jest książka habilitacyjna zogniskowana wokół – nie tematu seksualności – a przemocy i ten aspekt w połączeniu z wiedzą z zakresu klinicznej analizy stanowi o wyjątkowości badań Pani Dąbkowskiej – nie jak sady w autoreferacie i w przedstawionej sylwetce seksualność. Warto to rozważyć bowiem recenzja oprócz oceny dorobku winna uwzględniać ocenę obszaru badawczego w którym kandydat do stopnia doktora habilitowanego będzie rozwijał dyscyplinę (!).

Praca habilitacyjna jest doskonałym przykładem dojrzałości badawczej i ogromnych zasobów wiedzy metodologicznej – metodologii ilościowej doktor Dąbkowskiej w mniejszym stopniu jej wiedzy dotyczącej seksualności osób niepełnosprawnych (ale i nie też tego dotyczy jej dorobek). Na koniec dodam iż „spotkanie” z tą książką nie należy z pewnością do łatwych, lekkich i przyjemnych – zarówno za sprawą jej formy, jak i bagażu bolesnych emocji, takich jak strach, żal, poczucie niesprawiedliwości i zagubienia względem tego, co stało się udziałem sprawców przemocy seksualnej. Opisywani przez doktor Dąbkowską bohaterowie, którzy doświadczali okrucieństwa przemocy, traumy życia po tych wydarzeniach, jak i wreszcie niemożności zrozumienia, oparcia w bliskich, którzy okazywali się bezsilni, a owa bezsilność wymuszała konieczność wielokrotnego konfrontowania się z bolesną przeszłością własnych traum i dotykania bolesnego tabu, zakleszczając cały rodzinny system w niemocy aby pójść dalej... I to właśnie te emocje czynią lekturę tej książki tak trudną, ale i też i ze wszech miar potrzebną.

*

Pozostały dorobek publikacyjny jest rozproszony w trzech obszarach, które habilitantka wskazuje jako obszary w których porusza się badawczo. Dla mnie obszary zostały źle sformułowane, poza tym nie każdy z nich jest dla mnie czytelny i jasny. Habilitantka wymienia następujące obszary: funkcjonowanie osób z zaburzeniami psychicznymi, problematyka przemocy (w perspektywie edukacyjnej i klinicznej), uwarunkowania rozwoju i dyskurs o niepełnosprawności, seksualność osób z niepełnosprawnością. Jak już wspomniałem wcześniej przekonujący jest obszar dotyczący przemocy (w tym praca habilitacyjna) jak również obszar dotyczący zaburzeń psychicznych (ten jest najlepiej opisany). Słaby jest obszar dotyczący dyskursu niepełnosprawności (sam właściwie nie wiem czego tak naprawdę ten obszar dotyczy) no i obszar seksualności i wskazane w nim dzieła.

Przedstawiony i opisany obszar, przemocy i zaburzeń psychicznych i załączone publikacje, jest w większości poprawny. Z tym obszarem wiążą się nie tylko dobre publikacje ale także doświadczenia edukacyjne i praktyka zawodowa Habilitantki. Myślę, że ten obszar powinien być podstawowym i dalej rozwijanym przez Habilitantkę. Bardzo dobry jest załączony do recenzji artykuł „Jadłowstręt psychiczny i bulimia – w świetle badań własnych” – nie tylko analizujący problematykę uzależnienia i zdrowia psychicznego ale dostarczający ciekawe analizy empiryczne. Kolejny wyodrębniony przez Habilitantkę obszar dotyczył seksualności. Ciekawym i zasługującym na kilka zdań oceny jest artykuł „Doświadczenie wykorzystania seksualnego w dzieciństwie a odczuwanie samotności”. Doceniam użytą procedurę badań i wnikliwie wnioski. Habilitantka zwraca uwagę na istotny aspekt związany z przemocą w więć samotność. Kolejny ważny w dorobku Habilitantki artykuł to „Obraz własnego ciała u kobiet a satysfakcja seksualna”. Tematyka cielesności stanowi ważny i interesujący eksploracyjny problem. Habilitantka formułuje szereg ciekawych wniosków w części dyskusyjnej. „Eating disorders among men and women - the specification of factors and the course. Understanding, diagnosis and therapy. The sexological perspective” to artykuł który oprócz warstwy teoretycznej, dobrze osadzającej opisywane zagadnienia, dostarcza nam ważną perspektywę kliniczną. Mam pewne zarzuty do przeglądu literatury, jednak nie jest to zarzut dyskredytujący.

Nie będę omawiać w tej recenzji wszystkich artykułów które załączyła Habilitantka, bowiem ogólna konkluzja z ich lektury jest pozytywna. Szkoda że nie dokonano lepszej selekcji artykułów a dołączono prawie wszystkie, które Habilitantka napisała. Umiejętność prezentowania własnego dorobku jest również ważną kwestią przy ocenie. Nie mniej jednak nie oceniłem żadnego artykułu na tyle krytycznie aby konkludować w tej części negatywnie dorobek. Napisze jednak raz jeszcze że artykuły dotyczące seksualności osób niepełnosprawnych intelektualnie są słabsze niż na przykład te dotyczące przemocy, krzywdzenia czy seksualności w ogóle. Autorka lepiej radzi sobie z opisywaniem tematyki seksualności w kontekście ogólnych charakterystyk zagadnienia – ciekawy jest np. artykuł dotyczący „Badanie zachowań seksualnych dzieci i młodzieży – problemy etyczne i metodologiczne” – to ważny poznawczo artykuł, wnoszący istotne ustalenia w zakresie metodologii w badaniach nad seksualnością. Jednak już artykuł „Doświadczenia seksualne adolescentów ze spektrum zaburzeń autystycznych – badania własne”, jest ciekawy, choć wiele wniosków negatywnie zaskakuje, np. Habilitantka pisze „trzech chłopców z ASD nie miało żadnego doświadczenia seksualnego z drugą osobą” – właściwie trudno się nie zgodzić – pewnie

tak było, jednak zazwyczaj kontakty społeczne osób z ASD są niewielkie. Wnioski że chłopcy z ASD nie używali prezerwatyw dziwią tak samo – zazwyczaj kontakt z różnymi fakturami materiałów jest problematyczny, samo zakładanie prezerwatyw jest trudne dla osób z ASD – są specjalne treningi w tym zakresie, podobnie jest u osób z niepełnosprawnością intelektualną – wniosek tak sformułowany świadczy o niewielkim zrozumieniu specyfiki seksualności osób z ASD lub niepełnosprawnych intelektualnie przez Habilitantkę. Wniosek że wśród 4 chłopców kontakt seksualny był „nieoczekiwany” s. 205 świadczy raczej o nadużyciu seksualnym niż o świadomym wyborze. Książka, która również została wskazana w dorobku naukowym „Zachowania seksualne dzieci i młodzieży z dysfunkcjami poznawczymi, emocjonalnymi i behawioralnymi. Oblicza problemów dziecka i rodziców”, pomimo iż skoncentrowana wokół badań zbliżonych do metodologii jakościowej, takową nie są. Nie daje się zaliczyć tej monografii do żadnego z nurtów metodologicznych, bowiem ani nie jest pracą ilościową ani jakościową.

Obszarem z którym zaczynam kojarzyć Panią doktor Dąbkowska zdecydowanie bardziej niż z tematyką seksualności osób niepełnosprawnych jest zarysowana jako temat wiodący przemoc i pierwszy obszar jej zainteresowań, a mianowicie zaburzenia psychiczne.

*

Konkluzja

W każdej sporządzanej opinii czy recenzji skupiam się na trzech aspektach które uznaję za najistotniejsze w zakresie rozwoju dyscypliny Pedagogika – i które w mojej ocenie musimy uwzględnić rekomendując kolejne osoby w drodze ku samodzielności. Według mnie **po pierwsze** jest to umiędzynarodowienie badań – ten obszar wypada bardzo słabo. Habilitantka nie ma osiągnięć w tym zakresie i niestety przez to dorobek sprawia wrażenie lokalnego. Pewnie można mieć dobre samopoczucie patrząc w stronę tych badaczy, którzy tego dorobku również nie mają ale oczekiwania względem samodzielnych pracowników naukowych są inne i ten brak Habilitantka musi uzupełnić. **Po drugie** to rzetelne osadzenie w jednym z dwóch paradygmatów badawczych w nauce – jakościowym lub ilościowym i konsekwencja w jego uprawianiu jak również publikacje o znaczący wpływ na rozwój dyscypliny Pedagogika. Dorobek Habilitantki w tym zakresie osadza się solidnie w badaniach ilościowych. Zgłoszone publikacje można uznać za wnoszące istotny wpływ w rozwój dyscypliny – szczególnie rozprawa habilitacyjna. **Po trzecie** to kwestia wpływu na środowisko poprzez realizację badań za pomocą grantów naukowych i bycie ekspertem w dziedzinie. Dla mnie nie jest istotna ilość realizowanych grantów badawczych a ich jakość. W tym względzie Habilitantka nie ma osiągnięć.

Sumując dorobek Kandydatki – głównie artykułów i książki dotyczącej wykorzystywania seksualnego osób niepełnosprawnych intelektualnie należy stwierdzić, że są one istotnym elementem Jej pracy naukowej i wkładem w rozwój Dyscypliny Pedagogika. Nie wszystkim zgłoszonym obszarom zainteresowań przypisałbym równą i znaczącą rolę – najmniej przekonuje mnie obszar dotyczący dyskursu niepełnosprawności – trudno go bowiem zakwalifikować jako samodzielny, przemyślany i wnoszący. Obszar seksualności osób niepełnosprawnych nie jest mocną stroną badań Habilitantki. Za to równoważącym i najistotniejszym nie tylko dla Kandydatki ale również dyscypliny jest obszar dotyczący przemocy seksualnej i funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi. Myślę, że gdy Habilitantka skupi się na tych dwóch obszarach pedagogika zyska świetną samodzielną naukowo Badaczkę.

Podsumowując analizę i ocenę dorobku naukowego doktor Moniki Dąbkowskiej, stwierdzam, że wnosi ona do wiedzy z obszaru Pedagogiki w tym edukacji specjalnej wartość, wzbogacając dotychczasową wiedzę na temat przemocy seksualnej względem osób niepełnosprawnych intelektualnie. W konkluzji oceny dorobku naukowego Pani doktor Dąbkowskiej chcę zaznaczyć, że nie zostały spełnione wszystkie kryteria wymagane w procedurze nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego w Dyscyplinie Pedagogika w świetle wymagań obowiązującej ustawy. Mimo uwag krytycznych i zastrzeżeń, uważam, że przedstawione dzieło pt. „Wykorzystanie seksualne dziewcząt z niepełnosprawnością intelektualną” skutkuje oceną pozytywną dorobku.

*

Wniosek

Oświadczam, że popieram wniosek Pani doktor Moniki Dąbkowskiej o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie Pedagogika. To oświadczenie, wraz z pozytywną oceną zawartą w niniejszej recenzji przedkładam Przewodniczącemu Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika i Dziekanowi Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Pozytywnie oceniam poziom spełnienia przez doktor Monikę Dąbkowską wymagań Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003r (Dz U. nr 65, poz. ze zm; Rozporządzenie MNiSzW z dnia 1 września 2011r, z późniejszymi zmianami).

dr hab. Remigiusz Kijak, Prof. ucz.

UW, UR

Handwritten signature of Remigiusz Kijak in blue ink.